

Sygn. akt III CSK 243/09

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Marek Sychowicz

SSA Jan Futro (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa E. W.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezydenta Miasta K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 7 maja 2010 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 28 kwietnia 2009 r., sygn. akt I ACa (...),

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego 3 600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 20 stycznia 2009 r. Sąd Okręgowy w K. w sprawie z powództwa E. W. przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezydenta Miasta K.

zasądził od pozwanego na rzecz powódki 443 132 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 265 315 zł od dnia 22 stycznia 2008 r., a od kwoty 177 817 zł od dnia 7 listopada 2008 r. oraz zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 12 572,85 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 7 listopada 2008 r. oddalając powództwo w pozostałym zakresie i stosownie do rozstrzygnięcia orzekając o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 29 października 2008 r. oddalił apelację pozwanego, a orzekając o kosztach postępowania zasądził od niego na rzecz powódki kwotę 5 400 zł.

U podstaw rozstrzygnięcia legło ustalenie, że M. B. był w dacie wywłaszczenia parceli 1 kat. (...) /1 położonej w K. przy ul. M. [obecnie działki nr (...) /11 objętej KW (...) /9] jej współwłaścicielem w 1/2 części. Jego spadkobiercą zgodnie z postanowieniem z dnia 16 kwietnia 1996 r. jest powódka E. W.

Przed Prezydentem Miasta K. toczyło się postępowanie w sprawie zwrotu nieruchomości stanowiącej część dawnej parceli 1. kat. (...) /1. Decyzją z dnia 2 listopada 1999 roku nr AB (...) /99 Prezydent Miasta K. orzekł o zwrocie działki (...) /11 położonej w obr. 16, jedn. ewid., m. K., o powierzchni 0,1129 ha, dla której Sąd Rejonowy w K. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) /9, na rzecz W. K. w 30/96 częściach, M. K. w 15/96 częściach, I. K. w 15/96 częściach oraz nieznaney z miejsca pobytu W. S. w 24/96 częściach. Powyższą decyzją nie orzeczono o zwrocie pozostałego udziału w nieruchomości wynoszącego 12/96 części, jako przypadającego Skarbowi Państwa.

W wyniku wznowienia postępowania Starosta decyzją z dnia 4 marca 2005 roku nr (...) stwierdził, że decyzja Prezydenta Miasta K. z dnia 2 listopada 1999 roku nr AB (...) /99 została wydana z naruszeniem prawa.

Aktualna szacunkowa wartość rynkowa udziału powódki w działce nr (...) /11 położonej w K. przy ul. M. objętej KW (...) /9 wynosi 443 132 zł.

Wysokość dochodów możliwych do uzyskania za wydzierżawienie działki nr (...) /11 w okresie listopad 1999 r. - listopad 2007 r. przypadająca na powódkę wyniosła 12 572,85 zł.

Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę, jakiej doznała powódka na skutek jej pominięcia w orzeczeniu o zwrocie nieruchomości na podstawie art. 153 § 1 k.p.a. w zw. z art. 417 k.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 września 2004 r.

Od tego wyroku skargę kasacyjną wniósł pozwany.

W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzucił naruszenie art. 481 w zw. z art. 455 k.c. „przez niewłaściwe zastosowanie oraz ustalenie cen według daty ustalenia odszkodowania a jednocześnie przyznanie odsetek ustawowych również za okres poprzedzający tę datę”. oraz naruszenie art. 153 § 1 k.p.a. w zw. z art. 417 k.c. oraz art. 365 k.p.c., „przez niewłaściwe zastosowanie oraz przyjęcie, że ustalenie tożsamości stron postępowania administracyjnego przez funkcjonariusza publicznego w toku tegoż postępowania zgodnie z prawomocnym postanowieniem spadkowym stanowiło w niniejszej sprawie zachowanie bezprawne”;

W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzucił mające istotny wpływ na wynik sprawy naruszenie art. 2 § 1 i 2 k.p.c., które miało istotny wpływ na wynik sprawy, „poprzez przyjęcie, że stwierdzenie przez organ nadzorczy (w wyniku wznowienia postępowania administracyjnego) wydania decyzji administracyjnej z naruszeniem prawa wyłącza kognicję sądu powszechnego, co do wystąpienia przesłanki „bezprawności” zachowania funkcjonariusza państwowego wymaganej przez art. 417 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 sierpnia 2004 r.”;

Podnosząc te zarzuty wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i jego zmianę poprzez uwzględnienie apelacji Skarbu Państwa w całości i zmianę wyroku Sądu Okręgowego w K. poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania za I i II instancję według norm prawem przepisanych. Skarżący wniósł również o orzeczenie zwrotu świadczenia spełnionego przez Skarb Państwa na podstawie tych wyroków.

W przypadku nieuwzględnienia tego wniosku wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Wniósł także o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Powódka wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wobec postawienia w skardze kasacyjnej zarówno zarzutów naruszenia prawa materialnego, jak i procesowego zauważyć trzeba, że prawidłowość zastosowania lub wykładni prawa materialnego może być właściwie oceniona jedynie na kanwie niewadliwie, zgodnie z prawem procesowym ustalonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia.

Wymaga to, zatem rozpoznania w pierwszym rzędzie zarzutów naruszenia prawa procesowego.

Przystępując do powyższego wskazać należy, że zarzut naruszenia art. 2 § 1 i 2 k.p.c. nie znajduje żadnych podstaw.

Jego naruszenia skarżący upatruje w ocenie Sądu Apelacyjnego, że stwierdzenie w decyzji wydanej na skutek wznowienia postępowania administracyjnego, iż poprzednia decyzja została wydana z naruszeniem prawa, wyłącza kognicję sądu powszechnego co do badania przesłanki „bezprawności”.

Zarzut ten jest nietrafny. Przepis ten dotyczy spraw o roszczenia, nie zaś ustalenia przesłanek tych roszczeń. Sąd Apelacyjny rozpoznawał sprawę o odszkodowanie. Ewentualne naruszenie tego przepisu wchodziłoby w grę jedynie wówczas, gdyby przedmiotem sprawy było roszczenie o ustalenie odpowiedzialności za bezprawne działanie w przypadku, gdy szkoda jeszcze nie nastąpiła.

Jeśli zaś skarżący kwestionuje to, że Sąd Apelacyjny ustalił przesłankę bezprawności jedynie w oparciu o treść decyzji wydanej na skutek wznowienia, nie uwzględniając okoliczności, które towarzyszyły wydaniu poprzedniej wadliwej decyzji, to prawidłowo skonstruowany zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego powinien wskazywać na naruszenie normy, która sądowi powszechnemu rozpoznającemu sprawę o odszkodowanie nakazywała lub nie respektowanie ostatecznej decyzji administracyjnej jako środka dowodowego (art. 244 k.p.c.).

Zarzut ten byłby jednak niezasadny, bowiem teza o ograniczonym (tj. poza wypadkami tzw. bezwzględnej nieważności) związaniu sądu powszechnego decyzją administracyjną jest powszechnie przyjmowana (por. postanowienie SN z dnia 12 stycznia 2006 r., II CK 335/05 - ZNSA 2007/1/75).

W wyroku SN z dnia 20 sierpnia 2009 r. II CSK 68/09 (LEX nr 529680) wskazano, że jeżeli przepisy to przewidują, to bezprawność, jako przesłanka odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za działanie organu administracyjnego na gruncie art. 417 k.c. w brzmieniu przepisu do 1 września 2004 r. powinna być wykazana albo orzeczeniem (lub decyzją) kwestionującym i zmieniającym z tego powodu to orzeczenie (decyzję) albo stwierdzającym samą niezgodność jego wydania z prawem.

Z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r. III CZP 125/05 (OSNC 2006/12/194) wynika natomiast, że w procesie o odszkodowanie sąd powszechny nie bada bezprawności polegającej na wydaniu decyzji (także nieostatecznej), a jedynie

istnienie szkody i jej wysokość oraz istnienie związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy wydaniem decyzji a powstaniem szkody.

Związanie ostateczną decyzją administracyjną polega na zobowiązaniu sądu do uwzględnienia przy dokonywaniu ustaleń stworzonego przez tę decyzję stanu prawnego.

Nie znajduje też podstaw odnoszący się do naruszenia prawa materialnego zarzut naruszenia art. 153 § 1 k.p.a. w zw. z art. 417 k.c. oraz art. 365 k.p.c.

Przede wszystkim – niezależnie od dalszych rozważań - nie można mówić o naruszeniu art. 365 § 1 k.p.c., zgodnie, z którym orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej choćby z tego względu, że w dacie wydawania przez organ wadliwej decyzji istniały dwa formalnie prawomocne postanowienia spadkowe: to z 1996 r. zgodnie, z którym dziedziczyła spadek powódka i z 1999 r., na które w wadliwej decyzji powołał się organ administracyjny.

W orzecznictwie i literaturze zgodnie przyjmuje się za wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 2001 r. SK 18/00 (OTK 2001/8/256), że od dnia wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej tj. od dnia 17 października 1997r. art. 417 k.c. powinien być rozumiany w ten sposób, że Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonych mu czynności.

Bez znaczenia jest tu kwestia winy funkcjonariusza. Żadne też orzeczenie Sądu Najwyższego powołane w skardze kasacyjnej nie wyraża odmiennego poglądu, a przywoływane poglądy orzecznictwa i doktryny w zdecydowanej większości dotyczą stanu faktycznego z lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku, kiedy jedną z przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa była także wina funkcjonariusza.

W sferze odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za niezgodne z prawem działanie władzy publicznej, przesłanka bezprawności oznacza naruszenie przez władzę publiczną przepisów prawa, przy czym nie każde naruszenie prawa będzie stanowiło podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej, ale jedynie takie, naruszenie, które stanowiło warunek konieczny powstania szkody i którego normalnym następstwem w danych okolicznościach jest powstanie szkody. Tych jednak przesłanek odpowiedzialności skarżący nie kwestionuje.

Nie znajduje też podstaw zarzut naruszenia art. 481 w zw. z art. 455 k.c.

Istotnie w wyroku SN z dnia 16 kwietnia 2009 r. I CSK 524/08 (OSNC-ZD 2009/4/106) wskazano, że jeżeli odszkodowanie ustalone według cen z chwili wyrokowania jest wyższe od odszkodowania należnego we wcześniejszym terminie płatności i żądanych od niego odsetek za okres od tego terminu do chwili wyrokowania, zasądzenie, oprócz odsetek za opóźnienie od daty wyrokowania, żądanych uprzednio odsetek prowadziłoby do kompensaty uszczerbku pokrytego już przez kwotę odszkodowania ustalonego zgodnie z zasadą przewidzianą w art. 363 § 2 k.c.

W rozpoznawanej sprawie niewątpliwie jednak szkoda w wysokości 265 315 zł istniała w dniu 21 stycznia 2008 r. (data sporządzenia odpowiedzi na pozew) a podstawą ustalenia ostatecznej wysokości szkody doznanej przez powódkę, a co za tym idzie wysokości należnego jej odszkodowania, stanowiła opinia biegłego, określająca wartość nieruchomości i wynagrodzenia za bezumowne korzystanie na dzień 30 lipca 2008 r. Data ta także poprzedza datę zasądzenia odsetek. Nie ma zatem żadnych podstaw do przyjmowania, że Sąd Okręgowy ustalił wartość szkody według stanu z dnia wyrokowania.

Z tych względów, skoro skarga kasacyjna nie znajduje uzasadnionych podstaw, należało ją oddalić (art. 398¹⁴ k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z przepisami art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i § 6 pkt 6 oraz § 13 ust. 4 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163 poz. 1348 ze zm.).

Na koszty te składa się wynagrodzenie adwokata strony powodowej ustalone w myśl wskazanych wyżej przepisów.